

විශ්ලි කලාපයේ සුවිශේෂී පරිසර පද්ධතිය රට්ගල දැඩි රක්ෂිතය

ශ්‍රී.පී.එස්. පතිරණ

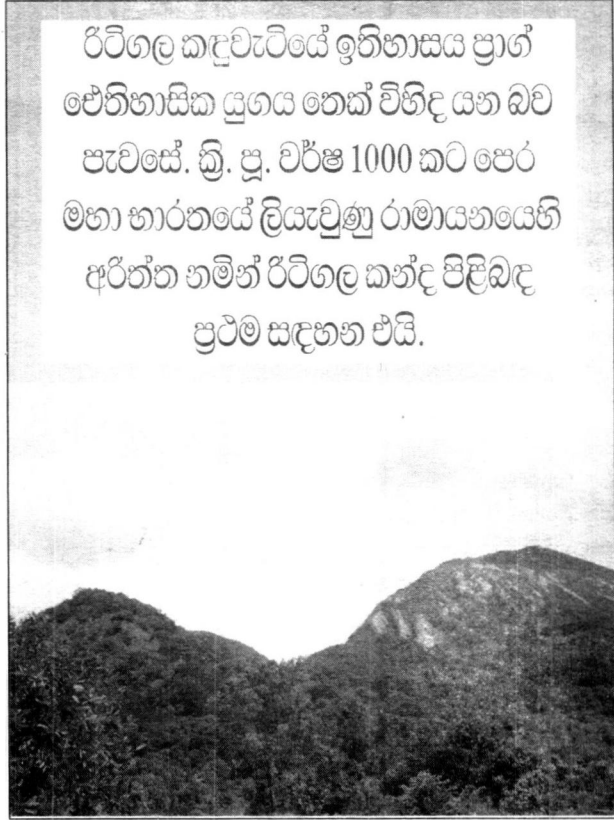
රජයේ වැඩ කාලයක් කරන විශ්ලි දේශ-ගුණයක් සහිත රජ-රට විශ්ලි කලාපයේ හමුවන එකම විශේෂිත පරිසර පද්ධතිය ලෙස රට්ගල දැඩි රක්ෂිතය හැඳින්විය හැකි ය. රජරට තැනිතලා භූමියෙන් ඉහළට එසවුණු රට්ගල යනු එක් කන්දක් නොව කඳු පන්තියකි. රට්ගල කඳුවැටියේ උසම ස්ථානය උසින් අඩි 1817 ක් පමණ වේ. උතුරු මැද පළාතේ හුදකලාව තැබුණු මෙම උසම කඳුවැටිය හැරුණුවිට ඊට වඩා උස වෙතත් කඳුවැටියක් දිවයිනේ උතුරු කෙළවර හෝ දකුණු ඉන්දියාව දක්වා හමු නොවේ. දඹුල්ලට කිලෝ මීටර් 27 ක් දුරින් හා අනුරාධපුරයට කිලෝ-මීටර් 36 ක් දුරින් පිහිටා ඇති රට්ගල කඳුවැටියට කැකිරාව - හබරණ මාර්ගයේ හෝ මරදන්කඩවල හබරණ මාර්ගයේ පැමිණ ගනේ-වල්පොල හරහා ගලපිටගල තෙක් පැමිණ ලඟාවිය හැකි ය. අනුරාධපුරයේ සිට මිහින්තලයට පැමිණ මුරියකඩවල හරහා හෝ රට්ගලට පැමිණිය හැකියි. රට්ගල කඳුවැටිය වනජීවී දැඩි රක්ෂිතයකි. වනජීවී දැඩි රක්ෂිතයක් වන නිසාම මෙම ස්ථානයට ඇතුළුවීමට වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවේ අවසරය ලබා ගත යුතු වේ.

රට්ගල යන නම සැදී ඇති ආකාරය පිළිබඳව විවිධ මත පවතී. රට්ගල කඳු පාමුල පිහිටි රට්ගස් (Anafiaris Tosicona) ගහනය නිසා මෙම රට්ගල නමින් හැඳින්වෙන්නට ඇති බව එක් මතයකි.

මහාවංශයෙහි හා වුල වංශයෙහි ද මෙම කන්ද හඳුන්වා ඇත්තේ අර්ථය පබ්බත යනුවෙනි. පාලි භාෂාවෙන් 'අර්ථය' යනු 'උස' යන්නටත් 'පබ්බත' යනු පර්වතය හෙවත් ගල යන්නටත් අර්ථ කථනය කර තිබේ. කෙසේ වුවද, ක්‍රි. පූ. තෙවන සියවසේ මහින්දගමනයෙන් පසුව එනම්, ශ්‍රී ලංකාවේ බුද්ධාගම ස්ථාපිත කිරීමෙන් පසු ප්‍රථම ලාංකික බෞද්ධ භික්ෂුව වශයෙන් පැවිදි බවට පත් දේවානම් පිය රජුගේ ඇමතිවරයෙකු වූ අර්ථය මෙන් ම ප්‍රථම සිංහල මහ තෙරුන්-වහන්සේ ලෙස දැක්වෙන අර්ථය මහ රහතන් වහන්සේ මෙහි වැඩ සිටීම නිසා අර්ථය පබ්බත යනුවෙන් භාවිතයට එන්නට ඇතැයි සැලකේ.

කෙසේ හෝ වේවා රට්ගල කඳුවැටියේ ඉතිහාසය ප්‍රාග් ඓතිහාසික යුගය තෙක් විහිද යන බව පැවසේ. ක්‍රි. පූ. වර්ෂ 1000 කට පෙර මහා භාරතයේ ලියැවුණු රාමායනයෙහි අර්ථය නමින් රට්ගල කන්ද පිළිබඳ ප්‍රථම සඳහන එයි. බොහෝවිට ජනප්‍රවාදය හා මිත්‍යා කථා හා බැඳුණු නිසා ම විද්වතුන් අතර මත-හේදයට ලක්වී තිබුණ ද රට්ගල රාම-රාවණා සටන හා සම්බන්ධ කර දැක් වේ.

රාම-රාවණා යුද්ධයේ එක් අවස්ථාවකදී තුවාල ලැබූ රාම සොහොයුරු ලක්ෂ්මන් සුව කිරීම පිණිස අවශ්‍ය ඖෂධ පැළෑටියක් ගෙන ඒම සඳහා භාරතයේ හිමාලය වෙත යවනු ලැබූ හනුමාන්ට එම ඖෂධ පැළෑටිය සොයා ගත නොහැකි වූ හෙයින් ඖෂධ පැළෑටි සහිත හිමාලයෙන් කොටසක් ඔසවා

රට්ගල කඳුවැටියේ ඉතිහාසය ප්‍රාග් ඓතිහාසික යුගය තෙක් විහිද යන බව පැවසේ. ක්‍රි. පූ. වර්ෂ 1000 කට පෙර මහා භාරතයේ ලියැවුණු රාමායනයෙහි අර්ථය නමින් රට්ගල කන්ද පිළිබඳ ප්‍රථම සඳහන එයි.

ගෙන ඒමට සිදුවූ බවත්, හනුමාන් එසේ එම හිමාලයේ කොටසක් ද ඔසවාගෙන එන අතර, ඉන් කැලී තුනක් බිමට වැටුණු බවත්, රට්ගල එසේ වැටුණු එක කොටසක් බවත්, ජනප්‍රවාදයේ කියැ වේ. රට්ගල වනයේ හමුවන අරළු, බුළු, තෙල්ලි, බිංකොහොඹ, ගම්මාලු, රණවරා, මහහැඩයා, පට්ටාතු, වල්තවහන්දි, වේලන්ගිරියා, වනරාජා, සැවැන්දරා, වැනි දුර්ලභ ගනයේ වටිනා ඖෂධ පැළෑටි ආදිය මෙම පුවන පදනම් කර ගැනීමට හේතු වී ඇති බව පෙනී යයි.

ක්‍රි. පූ. 543 දී විජය රජු හා පිරිස තම්මැන්නා මුහුදු තීරයෙන් ලංකාවට ගොඩ බැස, ක්‍රම ක්‍රමයෙන් කාදම්බ නදී (මල්වතු ඔය) කේන්-

ද්‍රස්ථාන කරගෙන ජනාවාස පිහිටු වූහ. රට්ගල අවටත් එබඳු මුල් ජනාවාස බිහි වූ බව සැලකේ. මහාවංශයට අනුව පණ්ඩුකාභය කුමරු තම මාමාවරුන්ට එරෙහිව සටන් කිරීමට සත් වසරක් සේනා සංවිධානය කරමින් රැඳී සිටි ප්‍රදේශය ලෙස ද රට්ගල දැක් වේ.

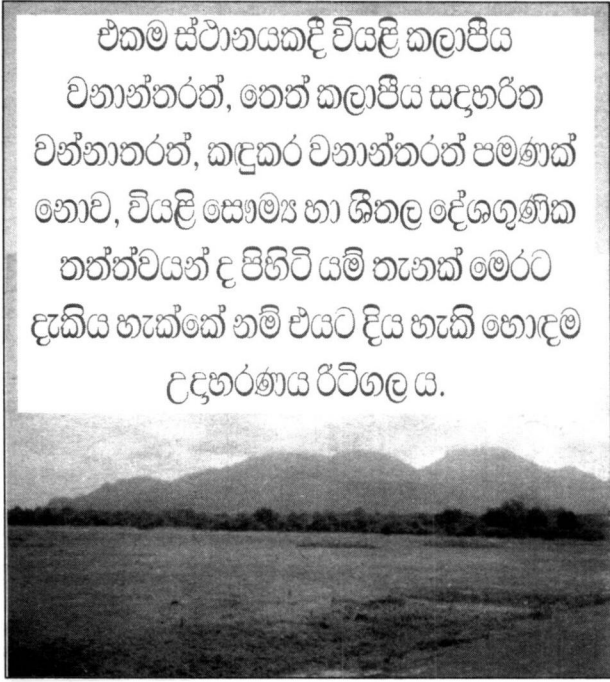
තවද, යක්ෂ ගෝත්‍රිකයන්ගේ නිජබිමක් වූ රට්ගල ප්‍රදේශයේ විසූ රට්ගල ජයසේන හා දුටුගැමුණු රජුගේ දස මහා යෝධයන් ගෙන් කෙනෙකු වූ ගෝට්ඨිමබර අතර ඇතිවූ ද්වන්ද සටනින් හිස අහිමි වූ ජයසේනගේ කවන්ධ දේහයට වල-සෙකුගේ හිස සවි කිරීමෙන් මහසෝතා ඇතිවූ බව ද ජනප්‍රවාදයේ එන ප්‍රකට කථාවකි.

කෙසේ වුවද, වර්තමානයේ රටි-ගල දක්නට ලැබෙන පුරාවි-ද්‍යාත්මක තට්ටුවක් දේවානම් පිය-නිස්ස රජුගේ බැණ කෙනෙකු හා ඇමතිවරයෙකු වූ අර්ට්ට් ගිමියන් පැවිදිව රහත් වී වැඩි විසූ ආරාමයේ කොටසක් ලෙස විශ්වාස කෙරේ. ක්‍රි. ව. 1887 ලංකාවේ ප්‍රථම පුරාවිද්‍යා කොමසාරිස් වරයා වශයෙන් පත්වූ එච්.සී.පී. බෙල් මහතාගේ තොරතුරු වලට අනුව රටිගල කන්දේ කවාරම් කෙටු ගල්ලෙන් 32 ක් පමණ තිබූ බව පැවසේ. ඓතිහාසික තොරතුරු අනුව සුරනිස්ස රජු (ක්‍රි. පූ. 247-237) විසින් රටිගල කඳු පාමුල සාම විහාරය ද, ලජ්ජි නිස්ස රජු (ක්‍රි. පූ. 119-109) විසින් අර්ට්ට් විහාරය ද, පළමුවන සේන රජ (ක්‍රි. ව. 833-853) ආරාමයක් ද රටිගල කන්දේ තැනූ බව සඳහන් වේ. එසේම ජෙට්-ඨනිස්ස (ක්‍රි. ව. 266-276) රටිගල සිට සේනා රැස්කර අනුරාධපුර නගරය සතුරන්ගෙන් බේරාගත් බව ද පැවසේ.

එසේ රටිගල ආශ්‍රිතව කොතෙ-කුක් ජනප්‍රවාද හා ඓතිහාසික තොරතුරු ගොඩ නැගී තිබුණද, රටි-ගල වඩාත් වැදගත් වන්නේ, එය සුවිශේෂී පරිසර පද්ධතියක් හා ජෛව විවිධත්වයෙන් අගතැන්පත් මධ්‍යස්ථානයක් වශයෙනි. එකම ස්ථානයකදී වියළි කලාපීය වනාන්-තරත්, තෙත් කලාපීය සදහරිත වත්නාකරත්, කඳුකර වනාන්තරත් පමණක් නොව, වියළි සෞම්‍ය හා ශීතල දේශගුණික තත්ත්වයන් ද පිහිටි යම් තැනක් මෙරට දැකිය හැක්කේ තම එයට දිය හැකි හොඳම උදහරණය රටිගල ය.

ශ්‍රී ලංකාවේ වාර්ෂික පිළිබඳව හැඳුරු ආර්. සී. බ්‍රොග්ගිස් මහතාට අනුව රටිගල ආශ්‍රිතව ජලවහන පද්ධතියේ ප්‍රමුඛතම ජල මාර්ගය රටිගල පාදක කරගෙන ගලා බසින මල්වතු මය වශයෙන් දක්වා තිබේ. උෂ්ණත්වය හා දේශගුණික තත්ත්-වයන් අනුවද රටිගල කඳුවැටිය විවිධත්වයක් ගනී. වියළි දේශගු-ණයක් පවතින රටිගල කඳුවැටියේ පහළ කොටස්වල උෂ්ණත්වය සෙන්ටිග්‍රේඩ් අංශක 30 ක් හා සාමාන්‍ය වාර්ෂික වර්ෂාපතනය අගල් 50 ක් 75 ක් අතර වන අතර, කඳුවැටියේ මැද කොටස වර්ෂා-

පතනය අගල් 150 ක් 200 ක් අතර හා උෂ්ණත්වය සෙන්ටිග්‍රේඩ් අංශක 27 ක් පමණ වන තෙත් කලාපීය දේශගුණයකි. කඳුවැටියේ ඉහළම ප්‍රදේශය අගල් 200 ට වැඩි වර්ෂා-පතනයක් ලබන සෙන්ටිග්‍රේඩ් අංශක 15 ක් උෂ්ණත්වයක් සහිත කඳුකර දේශගුණික තත්ත්වයක් පෙන්නුම් කරයි. නිතරම පාහේ මිදු-මෙන් වැසුණු මෙම කන්දේ මුදුනට ගිය විට තුවරළියට හෝ හෝටන්-තැන්නට ගියාක් මෙන් මුදු සිසිලක

එකම ස්ථානයකදී වියළි කලාපීය වනාන්තරත්, තෙත් කලාපීය සදහරිත වත්නාකරත්, කඳුකර වනාන්තරත් පමණක් නොව, වියළි සෞම්‍ය හා ශීතල දේශගුණික තත්ත්වයන් ද පිහිටි යම් තැනක් මෙරට දැකිය හැක්කේ නම් එයට දිය හැකි හොඳම උදහරණය රටිගල ය.

සුව විදිය හැකි වේ. ඉහත දේශගු-ණික පරිසරයන්ට අදාළ ආකාරයේ ශාක වර්ග ව්‍යාප්තිය ද වෙන් වෙන් වශයෙන් රටිගල කන්දේ පහළ, මධ්‍යම හා ඉහළ පෙදෙස්වල දක්නට ලැබේ. තෙත් කලාපීය වනාන්තරවල වැඩෙන ඇටඹ, වල්දෙල්, ගොඩපර, හොර, කළුමැදිරිය, බටදෙඹ, බදුල්ල, දිය තා හැකැත්ත, කෝන්, මලබොඩ, කොස්, මිල්ල, කිතුල්, මාවේවැල් ආදී ශාක ද කඳුකර වනාන්තරයන්හි වැවෙන කිත, තෙළු, ජබ්බු, බිතර ආදී ශාක ද වියළි කලාපීය වනාන්-තරවල දක්නට ලැබෙන අරළු, බක්මි, දම්ඹේය, දිවුල්, ඇහැල, ඇත්-දෙමට, ගල්සියඹලා, ගම්මාලු, ගල්-මිල්ල, හැලඹ, හුලංගික්, කහපෙනල, කර, කිරි කෝන්, කොහොඹ, කොලොං, මුගුණ, පලු, සියඹලා, තෙලුඹු, වීර, කළුවර ආදී ශාක ද පිළිවෙලින් රටිගල මධ්‍යම, ඉහළ හා පහළ කොටස්වල දක්නට ලැබේ.

මීට අමතරව ලෝකයේ වෙනත් තැනක හමු නොවන රටිගලදී පම-ණක් හමුවන ශාක විශේෂ තුනක් ද හඳුනා ගෙන තිබේ. ඒවා නම් රටිගල කප්පරවල්ලිය, රටිගල වනම් හා රටිගල නම්බර්ජියා වේ.

ජෛව විවිධත්වයෙන් පරිපූර්ණ වූ පරිසර පද්ධතියක් වශයෙන් ද රටිගල ඉතා වැදගත් වේ. විවිධ විද්-වතුන් විසින් කර ඇති සමීක්ෂණ වලට අනුකූලව, රටිගල ආශ්‍රිතව ක්ෂීරපායී සත්ව විශේෂ 30 ක්

වනනිල්මල් කොහා, රත්පිලිහුඬුවා, පොරෝඵවා, මහම්ඹේබිත්තා, අවන්පෙදමැසිමාරා, සුදුරෙදි හොරා, රුක්වඩු කුරුල්ලා, ලකුචාකියා හා විවර තුඩුවා යන පක්ෂී විශේෂ සමග සර්ප රාජාලියා, සිඵ රාජාලියා, වැවි රාජාලියා වැනි මාංශ හක්ෂක පක්ෂීන් ද හඳුනාගෙන තිබේ.

රටිගල ආශ්‍රිතව සමතල විශේෂ 50 ක් පමණ හඳුනාගෙන ඇති අතර, ඉන් විශේෂ 11 ක් ම ශ්‍රී ලංකාවට ආවේණික සමතලුන් වේ. නොල විසිතුරු කටුස්සා, පිනුම් කටුස්සා යන ශ්‍රී ලංකාවට ආවේ-ණික කටුසු විශේෂ සමග වැලි කටුස්සා, තයා, තිත් පොලහා, පිඹු-රාද ඇතුළත් වන උරග විශේෂ 25 ක් පමණ රටිගල ආශ්‍රිතව වෙසෙති. මීට අමතරව උභය ජීවීන් විශේෂ 10 ක් පමණ හඳුනාගෙන තිබේ. කෙසේ වුවද, මෙම රටිගල පරිසර පද්ධතිය කෙරෙහි බලපාන පාරිස-රික ගැටළු රැසක් ද මතු වී ඇති බවද අමතක කළ යුතු නොවේ. ඒ අතර හොර රහසේ සිදු කෙරෙන දූව ජාවාරම, වන සතුන් දඩයම් කිරීම, අතවසර හේන් වගාව, ඖෂධ රැස් කිරීම මෙන්ම, විශේෂයෙන් දේශීය සංචාරක පිරිස් විසින් විසිතුරු පැලෑටි ගලවාගෙන යාම තුළින් ද මෙම රක්ෂිතයේ පාරිසරික තුල්‍ය-තාවට තර්ජනයක් එල්ල වෙමින් පවතී.

ශ්‍රී ලංකාවේ ඉතා වටිනා ජාතික උරුමයක් මෙන්ම පුරාවිද්‍යාත්මක, සෞන්දර්යාත්මක හා ජෛව විවි-ධාත්මක සුවිශේෂ පරිසර පද්ධ-තියක් ද වන රටිගල කඳුවැටිය, එයට එල්ල විය හැකි සියළු තර්ජ-නයන්ගෙන් ආරක්ෂා කරමින් අනා-ගත පරපුර වෙනුවෙන් සංරක්ෂ-ණය කර තැබීම අප කාගේත් ජාතික මෙහෙවරක් වන බව මෙතෙහි කරමින්, ලංකා සංචාරක මණ්ඩලය හා උතුරු මැද පළාත් සභාව ද ඒකාබද්ධව රටිගල ප්‍රදේ-ශය ආශ්‍රිත පලගස්වැව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශයේ පාසල් සිසු දරුවන්, ගුරුවරුන් හා ග්‍රාමීය නාය-කයන් දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් දැනටමත් දියත් කර ඇති බව ද මෙහි දී අවසාන වශයෙන් සඳහන් කළ යුතු ය. □